

Epar 492

Duplum

E2
06

E2
06

1926

OMMA

K

B

ENSV Teaduste Akadeemia

Matemaatika osakond

1987

REP-1436

E 6837

Ejoo 492

Ea
06

OMA

ALBUM

1926.

Väljaandja: Tartu Poeglaste Realgymn. Õppurite Yhing.

Toimetus: El. Kussal, Br. Pärl, Ado Tubli, Leo Urm.

ELMAR EERISTO.

RÄNNATEN, RYNNATEN.

Siblivaid sipelgaid,
ryhkijaid ryndajaid —
tohutuid tuhandeid.

Kõmaden kukuvad kirved,
raksuden raiuvad kirkad.
Palkide paukuden, kivide kiljuden
sirguvad seinad
pilvede poole.

Tempel on tehil.

Meistrid nü mehised, töölised tarmukad,
yhisen ryhin kärsikult kytkestet,
varavad valgusekoda.

Kaikudest, kõmadest, kaugusen kajad.

Kuulavad kõrvad. Tajuvad ajud.

Siis, kui fataalsuse sunnist,

tuletub tulvav tahe

siirduda, sööstuda:

— Sinna, ah sinna kui saaksin

taiduriks toimekaks

kauguse-koja! —

Sädemed silmaden. Palangud põueden.

Kõrvun käsk Kõrgeima:

— Rännata! rynnata!

Ea 3329

Kohavad kopsud,
sööstuvad sammud
irduden higi.
Kõikide kirk, hurjuslik huum:
— Edesi, edesi! —

Raju ent rynnakteil sööstab, neid ööstab...
lilingud sydameid miilivaid hülivad.
Vihur — ja väsimus.
Pikrinool — nõrkend noor.
Närbuden, näändiden põrmusse poetub
tantsisklev tuiksoon...
Teised ent edesi!
Ekselden tormisuun, tammuden tyhismaal
kõrvaden kumiseb kõma
kärsikult kutsuden:
— Rynnake! rännake! —

Siblivaid sipelgaid tohutuid tuhandeid
varaman valgusekoda.
Tulnukaid tagamailt saabuman sihile,
tarmukalt tehtele tormaman —
hõisete hõljuden, rõõmude rõkaten. —
Tardund ent tõtangul mõnegi mahlad.
Yhed noist ryndajaist
palgi vaid paigale panna suudavad,
teised laastu vaid lyya.
Pidurdub palang siis — —
saabuden suriöö.
Kohustus kallis ent täidet!
Endaga rahul kes teelegi varisend.
Kauguste kõmaden hülviden, häiriden,
seiraten sarmikat sihti,
jälje ta jätnud — rynnaku raja, —
teised, et enam ei eksleks.

Täidet sest Kõrgeima käsk:
— Rännata! rynnata! —

PELLUR.

Pellur oli jumalate lemmik...

Elas lugematuin värven sädelevate päikeste keskel.

Mängles kalliskividega vikerkaarevärvilist merisygavusist.

Isegi taevalaotus oli määrat Pellurille mängukanniks. Võttis pihku kustuvaid päikesi. Pigistas kokku nad uuesti tulikeraks ja paiskas avarusse...

Kuis hellitid teda jumalad!...

Ihkas ta midagi, sirutas vaid käe selle poole — ja ta sai. Tundis ta igavust, joovutid jumalad-laulikud tema oma lauluga. Jutustid jumalad talle ilmast, mis väljanpool Pilvilat. Inimesist. Elust...

Ei olnud Pilvilan yhtki keelat kohta temale, yhtki tundmatut.

Valitses Pilvilan valgus ja vaikus. Vaid Pelluriga jutlemiseks avasid jumalad oma suu.

Kuid Pellur oli ikkagi inimene. Ning inimesena ei rahuldand teda Pilvila pyhapäevsus, mis määrat vaid jumalaile. Teda oli viimaks tydynd igavene valgus ja teda hellitavad jumaladki.

Pellur tahtis näha argipäevset elu.

Tahtis siirduda maailma, kun jumalad ytlesid elavat inimesi.

Teda hoiatid jumalad, sest elu maailman olla: valuline synd, hetkeline elamine, mis vaid ruttamine eesmarke poole; ent vähesed neid saavutavat, ja pääle selle saabuvat — igavene surm.

Kuid ei kuulnud keeldu Pellur. Sest mis olla veel kaunimat otsimisest ja ruttamisest kohe millegi ilusa! Pilvilan oli kyll võrratu ilu ja nõiduslikkus, kuid puudus siin elu. Puudus sellane elu, mis omane on inimesile. Ning Pellur ihkas põhjani tyhjendada elukarika ja olla kybegi elust. Omin soonin tundis ta võimsat vere tükslemist. Ja kihutet tegevuseihast — viskus Pellur alla maailma...

Maailm oli vaid määratu soo. Teda valgustas nõrk kuukuma. Päitas kuu maakamarat siidpehmete kiirtega — olles ise ääretun safiirsinisen kaugusen. Sookamar oli kaet madal-hõreda rohuga, kun rubiinidena sädelid isesugused putukad. Sool kasvas yksikuid jändrikke puid.

Sood ymbritsesid siit ja säält kõrgemad kynkad. Yhed ligemal, teised kaugemal. Neid kõiki ymbritses aga udulinik, varjaten kaugelt vaatajalle kynka yksikuid esemeid.

Soo oli täis ruttavat inimmassi...

Ruttasid inimesed metsikun võitlusen teineteist sohhu tallaten kyngaste poole. Kõigil näis olevat pöörane kirk vaid rutata. Peatid neist vähesed. Ja vajusid kauem peatujad varssi soopinnale — surid...

Nii siis, peatumine sellen kummalisen soon tähendas surma! Seepärast vast ruttaski enamik — aga mitte selleks, et jõuda kyngastelle!

Yksikuid oli vaid näha kyngastelle jõudman, ja needki enamasti lähimaile.

Kyngastelle jõudjad omandid surematuse — nad näitasid igavesti kynkailt tuld neile, kes ryhkisid soon. Enamik inimmassist vajuks aga väsinult pehmesse sohhu, täiten ja kõvendaden põhjatut sood oma kehadega. Nad silutid järehtulijaile teed...

Pellur pyydis määritlea kyngaste arvu. Neid kerkis vaadelden järjest rohkem silmapiirile — ääretun kaugusen.

Haaras Pelluritki tung rutata. Kuid kuhu?...

Aga vaata, säält paistab kaugusen õrnast uduloorist ymbritset kyngas! Sinna, tuli Pellurille tahtmatult mõte.

Ja sipelden põhjatun soon ruttas Pellur tolle kynka poole, unustaden kõik teised. Selle kynka poole ruttajaid oli vähe, oli ta ju liiga kaugel. Aga järele tollele eelminejalle, kahekesi ju kergem käia sarnast teed!

Ruttas Pellur... Jõudis lähemallegi. Paistis selgemini juba kyngas. Oli järele jõudnud eelkäijalle. Ei tundnud veel väsimustki. Tuul kandis kynkalt hurmavaid õite lõhnu. Muutus valgemaks ymbrus ja selgemalt nähtavaks kyngas. Kynkal liikusid loorberitega ehit laulikud-taidurid, valgustaden tõrvikutega kyngast ja ymbrust.

Ilo liugles ja hõljus kynka kohal, puistaten õitevihma surematuile vaimetele ja ilutsevatele looduselle.

Hurmavalt helises laulikute laul.

Ja Pellur, joovastuden Ilost, laulikute laulust ja kynka õilmete aroomest, — ruttas meeletult... Liiga aeglane näis talle nyud edasijõudmine soon. Ta hing ihkas tõusta soost õhuvaldkunda, et sõuda tiivulisena kynkale, kun tantsiks Iloga baletti ja aitaks puis-tata õilmeid ehk hoiaks kõrgel tuletungla valgustaden ymbrust.

Kuid imelik, Pellur keset ilusamaid lootusi ja ootusi ning vaim-

list jõukyllust tundis kehan väsimust. Lihaksed ei suutnud enam liikuda... Silmi een ähvardas kõik tumeneda.

Tahtmatult pidi Pellur esimest korda peatuma. Ning teaden, et peatuda — tähendab surra, vaatles Pellur veel kyngast ja hyidis: „Tervitan teid õilsemad vaimud!... Ihaldasid saada te hulka, kuid nean sind mu nõrk keha, et sa ei suutnud kan-da mu hin-ge! Ne-an te-id ju-ma-lad, kes te löi-te mu nõr-ga ke-ha... Ju-ma-la-ga I-I-o...“

Ning surigi Pellur.

Tema, kes vast oleks suutnud saavutada kynka, pidi saama vaid liivaterakeseks, teistele tee sillutamiseks.

Nägid jumaladki Pelluri kurba saatust. Kurvastid ja kahetsid — ollen võimetud aitama teda.

ELMAR EERISTO.

HYLJATU.

Katkend.

1.

*On elu ringvool põhjatuma merineelu,
kun keerleb vahutaden paigaline vesi vaid.
Rändhingeliste koduks kosmos, saatuskeelu-
ning käsu juhitud hing — orb jättev, võttev asulaid.*

*On ajan surma-, sünnihetked kõrvustikku.
Ja kaudu ruumi kajab tere, jumalagajätt
suust suhu — keset surinuttu, imik-ikku. — —
Kord saabusin ka mina... Koolnuist kes mul oli ätt?*

*Kes hingist surematuist hülvis rehetarre
sai lihaks minun keset vinguleitse hämarust?
Ei tea... Ent kylge pigikoorde mattund parre
siis seoti kasemalk, ning kastilogu määndind, must;*

*ja kättevibu loksuvaist ja õõnsaist häälist
kesk nõginarmain ruumi saabus ainus rõõmsam viis.
(Kes kutsus, vajas mind, kui peret paljupäälis
kontsõrmil, avat lõugul seiras kiuslik kehvuskriis!)*

*Yll inimesi syngeid surmalaule laotus.
Ent päälpool partekiindrust rōkkas, lõkkas naer ja its
kui äikseragin taevan muremustan, aotun — —
sää! K e e g i muigav, meeliskellev kepsles nagu kits...*

*Ah, oli siin mu trotsi, piina, hala alge.
Miljöö nii muljut, suitsend tare hämar esikviiv
kõik hingen kägistand, mis päiksest hõiskav valge.
Iroonia... Ma mustust täis kui rehe põrandliiv...*

2.

*Kadus aegu. Ajastaegu tolmuks lendas.
Endast puges poisikene. Saabus noorur —
norunpäine rändai, ekslev erakradun.*

*Kannan yha melankoolsusristi õlul.
Võlul iial mulle'i hõiska kevadpäike, —
läike sygismukra näen vaid taevarannan.*

*Rinnal pole õhku, sydamel ei sooja.
Looja noorusluule enne tõusu vajus —
hajus kevad hinge leinalisel pinnal.*

*Kõikjal tyhjus... Kosmos leina mustan loorin.
Voorin nutusilmil matuslised vaovad,
laovad samme surnurongin rytmin võikjan.*

*Kõik on võõrad. Y k s i olen needit ruumi...
Kuumi suhteid inimen ent otsib, ihkab.
Vihkab hing siis end, kui asjatu ta hõik on. —*

*Ah, kui oleks sõbraks keegi õnnetulle
mulle! A i n u s inimengi sydant paitaks,
aitaks lohutada kurba keset valuvahku!*

*Imikuna hyljat däämonill', rind jäädvalt lõhut.
Rõhut, haiget, katkist vaimu yksi põlgus trotsib...
Otsin asjatult, kes erakulle kallis nimik.*

On synnipäev!

*Taas päevad lillelõhnalised saabund,
taas talve tuisusyli valla lõigat
ning päikeselle kevadimik kingit.
On äitsmemeri ruumi sinendusest maabund
ja suure pidurõõmu algus inimhinge hõigat.
Ju aland looduskultus. Täidet pingid,
teed, rajad usklikest park-templin.
Ning laulab preester kevadöine
värss-värsilt hellust, hardust hingest hinge.
Ja päeval hella tuuleneitsi suudluslemb siin
viib rusut rinnast nutu, trotsitöine.
On loodus lohutai.*

Ning elu uuestsynnil suurdub hingen rõõmupinge.

On kevad Imela, on Rõõmula, on Önnela.

*Ent mulle — leinakeelte helistai,
mu silmi ähmatai...*

*Päev hõõgav, kiirgavsinine; öö lõhnav õitepärg;
laul ööbiku kesk kirglist sošinat öö kaisun —
need pyhendet ei ole mulle.*

*Ei enda hingelabyrinti eksinulle
too verre hõiskeid, tuld öö hurmav ylemaisus,
ei piparkibedust suust kaota kevadõhu mesikärg.*

On synnipäev. On kevadsynd.

Ent mulle ajad ei too aastaaegu...

*Mu ymbrus — kalmistu synk närtsind norust,
mu keha sellen — kõigist hyljat haud, ning korjus,
laip roiskuv, — see mu hing, mis valust söestund, sööd...
Oo, kaudu paarisrikkust, kevadet ja noorust,
miks pideleb mind varjuriigi ohuline orjus,
miks näändin näljast nõrkend kerjusena keset ööd?!*

O oleks mulgi inimringist ainus hingki,
 vaid syda y k s, kes helluks minuga,
 kes päiksehetki jagaks viluga!
 Ja kuidas lõtvuks mulle sõlmund saatuslingki,
 kui tuleks inimen, tooks haige sydamesse
 ning valust salvat vaimu lohutust!
 Ah, hyljat hinge piinast tohutust,
 kes vabastaks, kes päästaks? Urkast valgusesse,
 kes kannaks mu?...

Siis ahastusin, masendusin paadund veren
 lõõsk päikese lööks leegiks tuiskavaks,
 mis murraks leinaahela,
 mis halli nukrusryy
 sööks narmasteni põrmuks, tolmuks.
 O saabu inimen!
 Saa sõbraks vaid!
 Siis oled Vägevus Yksainus,
 kel urjab
 hing lakkamatult tänuvüurukit
 eest vastse mina
 ja vastse olemise.
 Oo, tule sa!
 Saa päästaiks, lunastaiks
 ööst mustast, hauast mornist.
 Hing kannu välja surilinadest, kun päike,
 vii elusse,
 vii inimringi mind!...
 Siis naeru hõbekuljust väljataden veeretelen,
 siis laulan päikeselle särasilmil,
 kui oled si n a mulle päike,
 emarypp
 ning õitekangas...

Ado Tubli (linoollõige).

AGULITÄNAVALT.

Linna ääres pea, sääl, kus rauatehaste piirkond lõppes, kus algas lõpmatu agulihurtsikute rida, sääl mingi linnapark oli, puiestik väike.

Lahkete linnaisade silmapilkse häätuju tagajärjel see koht oli tekkind rahva lõbuks ja rõõmuks.

Oli too park vaid neljakandiline vabam koht rea majade vahel; kasvas sääl kiduraid akaatsiaid ja kastaneid mõningaid. Isegi paar sirelipõõsast oli — kui maasse pistet luuakontsud, oksad murt, õied varakult röövit.

Puiestiku keskel lage koht, sääl liiva hunnik ja paar pinki ning kõrgel postil hoiatus: „Ilupuude ja põõsaste murdmine kõvasti keelat“.

See oli kõik, ja seegi vähene looduse and rahuldus mõnegi vabadust, värskust ihaldavat hinge.

Päeval siin lapsed mängisid liivas, oli neid palju, jooksid, istusid, laulsid ja kisklesid sageli. Askeldust, liikumist oli siin kogu päev.

Õil aga, õrnpeeneil valgeil kevadõil istus siin pargis armastajaid, unistajaid, vanu ja noori. Tasane sosin, salalik tuulesahin kostis siit läbi kogu lyhikese kevadise öö.

Hommik oli, sellane hommik, nagu need esinevad linnas, ja kevad oli ka, kaunis kevad, elu ning armastuse looja.

Õhk tardununa pysis, kerged valged pilved varjuna hõljusid, läbipaistvas kauguses selge ja soe.

Vara . . .

Vast kuus kell, ju rõkatand hyyda tehaste vile, aland töö kiviseis hiiglasis, myrinaga suurega masinad jooksevad, rattad liiguvad, ruttavad teadmata kuhu. Ja valmib vara, voolab highi, ning täitub töösturi kaugas.

Pargiäärses väikeses majas vaikne on, veel kaet aknad ajalehti paberiga ja suitsu ei eralda korsten.

Nii vast kaheksani kestab, siis kui lapsist kubiseb park, kui kostab nuttu ja laulu, kisa ja suma, siis akende eest paberid kaovad ja aknalauale laps istub.

Kas laps on see? Ei, vist nukk . . . Nii väike ja õrn, tuhmi-

juukseline, pruunisilmaline, näoke kahvatu, haruldast arukust ja mõistust avaldav. See pole laps, see pole maine, on olevus vist väljastpoolt ilma.

Ja ometi inimlaps, hädade sünnitus, õnnetuse kehastus, karmile saatusele pühendet, armutule pimedusele ohverdet olevus on ta.

Istub laps kogu päeva, üksisilmi teiste omasuguste tegevust jälgib ja töötab väike pää, mõtleb tilluke aju.

Ainus mõte on lapsel minna välja ja unustada kõik, anduda mängule, rääkida, pärida teisilt lapsilt kõike seda, mis pakitseva kysimusena pikkade päevade jooksul aju on tekkind.

Uks aga on lukus, aken on kõrgel . . .

Ju hommikul varasel, pea ehaajal, kodust vanemad lahkuvad, tööle tehasesse lähevad, et töötand päeva, õhtuks väsinult koju tulla ja magama heita. Nii kestab päevast päeva ja lapsega rääkida pole emal-isalgi aega ning taht.

Milleks seda vajagi, eks saa nemadki, vanemad, mõtteavaldamiseta läbi; nad viibivad päevade kestel kesk lõpmatut masinate myrinat, see nende kaaskõneleja on, see nende laul, kylm raud nende sõber ja laupäevaõhtul pudel viina ja õlu nende seltsimees.

Sellest jätkub, see rahuldab. Kyllalt...

Mitu päeva kordub juba pargis ennenägematu asi. Hommikul, nii enne lõunat, tuleb parki imelik mees. Kyyrus ja närudes kogu, kõhn, kondiline nägu, käes tugev okslik kepp.

Algul, kui ilmus see mees, lapsed jooksid laiali hirmul, vaatasid kaua puude ja põõsaste tagant, pääs palju kartlikke aime. Tykk aega möödus, enne kui julgesid need hirmutat tulla peiduurgastest välja. Mees aga istus rahulikult pingile pargi põhjapoolsel kyljel ja mõtteisse vajus.

Ja istus kaua see vana, ta ymber ju muretult lapsedki mängisid, oli uuesti elukyllane too ymbrus.

See oli juut, kummaline juut, sellane, nagu juute kunagi vist pole näht. Ta oli vana ja hall, ta kogu ei pakkund midagi erilist, silmatorkavat, aga ta silmad mõju sygava avaldasid, igale sügavamasse hinge soppi tungisid, läbistasid keha sarnastena Röntgeni kiirile.

Selgeltnägija silmad olid need, täis yliinimlikku võimet.

Värvilt tuhmid nad olid, need silmad; vaid keskkohht, silma tera oli see, mis syngelt kiirgas, helkis kollase kumana, ihhu tungis, sellest läbi puuris, imelikku tundmust ja judinat äratas.

Vastikut, eemaletõukavat polnud neis silmis. Neisse pikemalt vaadates võis saavutada rahu, meelekindluse, ja paistis neist siis lõpmatu häädu ja kauane varjat valu.

Lapski aknalt juuti nägi, ja vaid lastele omase instinktiga tundis selles sõbra, kaaslast omas yksinduses nägi.

Siis tuli too imelik...

Vaatasid juut ja laps, vaatasid vastastikku kaua, ning siis laps nägi, et pikkamööda hakkas liikuma juudi suu; ta kõneles ja ise ikka aknale vaatas.

Ja imestas laps, sest kuigi kauge oli maa nende vahel, kuigi sulet aken, siiski kostsid juudi sõnad nii imeselgesti tuppa ja olid kenimad lapse seni kuulnud sõnust. Juut rääkis:

„Õrn kevad hällitab sind, tahab valada elu su põue. Tule välja, laps, tule, ma viin su sinna, kus ilu, ma tean, et pole näind sa muud pääle selle viletsa pargi ja porise, syngelt mustava elu.

See tõepoolest polegi kevad, mis näed siin, see pole koguni elugi, on vaid tolle kummalise asja varjukylg, eluks nimetetakse mida.

Kas oled näind sa kevadet maal, kas oled näind looduse võimsamat eluavaldust, ilu ja kyllust, kas oled?“

„Ei ole...“, vastus.

„Kaugel too koht, kus esimesil elupäevil nägin kevadet ilula, sumbund suve ja sygist sumedat. See oli kodu... Sääil ju kesk paljast pruuni mulda õitsesid kirsid, oksil valgete liblikatena kobaras õied rippusid, tuul puistas neid ja kui lund õielehti langes.

Hiljem täis mesimagusat aroomi aed ja kodu. Õied tolmlesid, õhus armastus, eluavaldus hõljus.

Vaata, sa näed siin suitsu õhus, see must ja kibe — sääil seda polnud. Kaugele võis sääil vaadata, õhk puhas oli ja selge, silmapiir vaba ja lai.

Emahellalt armastas, isa rõõmula kiigutas, oli õnne kyll, kur-bust nii vähe.“

Vaikis juut vähe, siis edasi kõneles:

„Sa, laps, noor oled ja elu sul ees, täis suurt kurbust ja muljuvat muret. Vana ma olen, olen vaid põlat juut, surma vaesena, haigena ootan. Sind ma aga ei kadesta, parem surm sest, kui elu su omale sarnane. Jaa, koguni kahju minul sinust on, tahaksin, et sureksid minuga, vaibuksid igavesele rahule. Ent seda miks soovin, eks sullegi või juhtuda helgemaid päevi, võid sinagi hurmuda, joobuda tõsise elu nõiarohust. Kasva ja vaata, õpi tundma ja armastama ilu, et saaksid tunda viletsuseski ja hädas elu kaunimat kylge, ta ilu. Selles on väärtus, selles eks peitugi elu mõte.“

Õhtu ju ligines, päike läände vajus, pikki varje langes ja tõsis vanamees, juut; enesele pomisedes lahkus pargist vaaruvail sammel.

Jäi mõtlema laps, jäi arutlema vastkuuldut, ise vallat seni tundmatuist tundeist.

Õieti arugi ei saand, mis tahtis juut, mis peitus ta sõnade mõttes. Miks talle seda vajagi, kyllalt kas pole ju, et paistsid need kuuld sõnad ilusaina talle, kas pole küllalt sest, et keegi temale rääkis.

Aga imeilus aed, armas kodu, hää isa ja ema, neid laps ihaldas, neist ta unistas. Unistas pikalt ja kaua, seni kui uinus.

Vanemad töölt koju saabusid, kostis joobnud isa muretut laulu, pahase ema kärarikast tylitsemist.

Siis laps ärkas, leidis end aknalaual ikka, pää surut vastu kylma klaasi ja väljastpoolt aknale raskeid vihmapiiske langes. Need klaasilt spiraalina voolasid alla.

Vihma kevadist sadas.

Ja puges sängi laps, uinus pea, und ilusat nägi.

Toas aga tyli puhkes, isa löi ema, ise naeris, ja ema nuttis; viimast laps õnneks ei näind.

Hommikul laps ootas aknal varakult. Selge ja soe oli väljas, tänaval näha eilsest vihmast vaid üksikuid lompe, neis varblasi sulistas, paterdas paljasjalgseid lapsi. Kastanid niisked olid, lopsakad, värsked.

Tuli oodata kaua, sest juut oli ilmuma visa. Möödus isegi lõuna-aeg ja jõudis õhtupoolik, hingematvalt kuum, sumbund, sellane, nagu neid esineb kevadel harva.

Ja siis juut tuli, samale pingile istus, millel eilegi, kuid seekord juttu ei aland.

Vaikis juut, vähemalt ei kostnud tuppa ta kõnet, pää aga, juudi pää, värises kentsakalt, hõre hall kitsehabe ta lõual hyples ja kargas, oli kui roguskituust, mis tuules hõljub.

Ja siis laps naeris, kaua naeris, pisarate joostes naeris. See oli alles nali ta silmis, ja juudigi nägu oli kentsakalt krimpsus, paistis, kui naeraks temagi kaasa.

Siis imelik kogu pargi pingil vaikseks, rahulikuks jäi.

„Ta magab vist, ta magab, too pööraselt lõbus vanamees, kui lõbusasti ta naljatada ja naerda oskab, ise aga on vana ja hall,“ mõtles sellaselt laps.

Juut pingil istus, ei avaldand elumärki ja koguni ta vasakust suunurgast vaevalt märgatav karminpunane oja jooksis, habemesse laiali valgus, värvis punaseks selle, säält piiskadena rinnale tilkus.

See oli kyll veri.

Laps aknal ootas, mil ärkas juut, et taas juttu ta vestaks, et taas kuulata saaks.

Ei syndind see aga. Jõudis ju õhtu, isa-ema töölt koju tuli, ja juut ikka veel elumärki avaldamata istus. — — —

„Vaata nyid rumalat vanameest, kuhu ta, hull, ka surra arvas,“ ytles sõnakehv ema ja isagi pomises, kui parki pingi ymber kogunes rahvast, naisi käratsejaid, lapsi uudishimulikke ja nõutuid mehi. Seisid nad ringi ymber pingi ja igayks arvamist avaldas:

„Vaesele see ju ykspuhas, kuhu ta sureb, kas kõrtsi või kiriku, aia äärde kuhugi, või koju sāngi tyhjale kotile.“

Oli jällegi vaikne toas ningi viimaks laps kysida julges.

„Mis tähendab see, et juut on surnud, mis tähendab surra yldse?“

„Kasi magama,“ vastus oli.

Läsksi magama laps, uni aga ei tulnud. Vaikne naeratlev juut, kena õierikas kevad, pahur isa ja ema kaua tal meeles veel pysis.

Lõi keskööd vana logisev seinakell, laps viimaks kui uinus.

Isa kõvasti norskas, edevat itsi ja ulakat laulu väljast pargist kostus.

Ja laps nuttis unes...

KAKS LUULETUST.

SYNTEES.

Maailmasynd —

Ja nagu plaaster, rohi

Ruumkosmos valat, klopit segi.

Ei kedagi, kel kirg või kes on kohi.

Vaid liigub too, kes Inimese tegi.

Sääl Jumal, Kurat absoluutne vaim,

Ei hingelist, kel keelel hupleks laim.

Maakerasynd —

Mateeria, ning siis geoid.

Päev, tähed, kuu, ekliptika

— Yrgvaimu juhiti — keerlemisest ellipsoid.

Maatelg, kraad, minut, sekund, optika.

Ning ruumin ema Maa nyd murrab teed.

Yks tõmbejõud, üks tsenter sidund keed.

Oo inimsynd —

Siin tulemuseks vast syntees,

Nii Hegel tõestab — loogiline skeem.

Siin teesis Jumal, Kurat antitees.

On's viga sest, et küsitella teine teem?

Kaks vaimu absoluutset, tõsist, suurt —

Kaks helget hää ja kurja tyve, juurt.

Siis patusynd —

Vorm väärtuslik vast selle tõi.

On koolnud tõe ja vale tall.

Vast Jumal Inimese, Kurat liha lõi.

Mis sest, et alaline maskeball,

Kaet puudrin nägu — paljas niude vöö,

On päev, siis häbi — öösi teine töö.

RIIMIMÄNG LUMEN.

Lumesadu. Syyd mattub hellusverre.
Lumemerre nyyd kattub jalgeradu.
Lumesadu hellusverre, jalgeradu lumemerre.
Mattub syyd, kattub nyyd.

Lumesadu ylalt alla,
Lumemeri kõrgel valla.
Kõlinal, inimpalve helinal
Liugleb lumme lumi.
Helinal, ammukõland kõlinal
Uinub unne lumi.

Lumesadu. Kõik tuigub mullapinnal.
Emarinnal hõik suigub — sygiskadu.
Lumesadu mullapinnal, sygiskadu emarinnal.
Tuigub kõik, suigub hõik.

Lumesadu kõrgelt alla,
Lumemeri ylal valla.
Kõlinal, inimhääle helinal
Laugleb lumme lumi.
Helinal, kaugelkõland kõlinal
Suigub unne lumi.

ELMAR EERISTO.

MÄRTY YRIUM.

Jäänd tyhjaks iste,
kun lennuliselt peatus
su kuju hõrk.
Jäänd vinetama vaid
õrnroosan oreoolin
paar kaugeid silmi
ja kuld blond juuksekaht...

T a a s y k s i m a ? ! . . .
Tumm karjatus. Ja salvav piste.
Must langeb akendelle krepivõrk.
Ja toan, kalmulisen, filmi
taas lahkumismärtyriumist tajun:

Õo tähesüraline yle jäätund vesi, maid.
Linn kooljaline. Kostub kahk
vaid taamal... Yksinda,
kui halvatu, kui peatu
ma poosi ohulisse tardund olen...
Sääl lähed Sa...
Samm kerge kannab ära siit
Su nõtke kuju,
ja vastselt Sind ei ole mul...
Myrk kummub ajju. Tulirüüt
lööb rinnan hergama.
Jõud raageb. Lõtvub jalg. Ning tuimalt vastu seinä
kui unarusse vajun...
Sa läksid. Valgus läks. Saab õdang hommikul.
Kuis tyhjub hing! Kuis julmilt asendab
Su hääle mänglev suju
vaid mõrkja leina...
Silm niiskund, ahastus, piin, ohe
ja hyljatuse idee fixe
kui oopium, kui lummuslohe
mu haarab, masendab...
Siis jääne kate tõmmatakse sydämelle.
Oid ajust hajub.
Kae silmadelle langeb.
Kest, valustrabat mannetu, mul kangeb,
ning joomarina veeren tänavkividelle...
Ja tardund huulilt vajub,
kui tagant vanglatrelle,
morn karje, sõna yks — mu needus Saatuselle:

M i k s . . . ? !

Kaljo Bergman (linoollõige).

„VIIMNE KOHUSTUS”.

Dramaatiline pala yhen pildin.

Tegelased: raudteevaht, tema tytar Aino, võõras.

Mängukoht: raudteevahi majakesen kuskil raudteeliini äären.

Aeg: olevik.

(Öö. Tuba. Akna een laud, sellel põlev lamp. Kapp, millel punane ja roheline latern. Pink, toole, nurgan veepang. Seinal pommega kell. Eenplaaniil voodi, millen haige vaht. Aino istub voodi man ööriiden, suurrätti mähit.)

V a h t (katkendlikult, sordiini alt). **Katel hõõgub — leek sööb rauda — raud mängleb vikerkaare värven —! Seen aga suliseb, vuliseb ja hypleb kui sula malmi —. Vesi ja aur! Ta otsib teed — tahab välja — tahab! Ei, ta peab!** (Tõuseb istukille.) **Raudne hõõgub ymbrik sunnib teda. Kõik avaused on sulet — aur tiheneb, tiheneb — muutub läbitungimatuks. Veemass hakkab tiirlema — ikka kiiremini — ikka kiiremini! Aur rõhub, rõhub — ta peab välja! Muidu — (kähiseden) lõhkeb katel, — painduvad looka massiivsemad torudki, hõõguvad kruvid paisatakse — paisatakse — — (Oigab.)**

A i n o **Mu Jumal, mis isal ometi peaks olema sel ööl?! (Vahile.) Isake, mis vaevab sind? Palavik? Tahan su pääd jahutada — kuule...!**

V a h t (valjult). **Katel hõõgub — leek sööb rauda! Kõik avaused on sulet! Rõhub, rõhub — — ei pääse välja! Ei lasta!**

A i n o **Isa! (Kummardub isa kohale.) Isake! (Vajutab ta padjule.)**

V a h t (hingab raskelt). **Aino, sina? Saun on liig kuum! Aur rõhub —! vett! Ve—ett...!**

A i n o **Silmapiilk, rahustu, isake, rahustu! (Tõstab vahi istukille ja ulatab talle kruusiga vett. See joob ja langeb padjusse.)**

V a h t **Aa-h! Vesi — — vesi — hakkab keema, tiirlema. Veepiisad hyplevad, veepiisad põletavad — — — vett! (Sirutab käed kruusi poole.)**

- Aino** Siin, joo; saa terveks! (Vaht joob, lakkab aga mõne sõõmu järele.)
- Vaht** On see vesi? Aa-h — see on kui keev õli. Kui veri on see! Soonin keeb — ja uut ning uut verd valgub kehha — — kui katlasse. (Täis viha.) Avage sooned! Saatanad, kes te irvitate: tehke ometi midagi! Avage sooned!
- Aino** Sul on paha? Rahustu, rahustu! Joo veel! (Pakub.)
- Vaht** Ei, ei! Soonin voolab sula metalli ja õhun õõtsuvad higised palavuse vaimud. (Kähiseden.) Ja varssi saabub kütja viima mind...
- Aino** (ahastusen). Ei, ei kunagi! (Rahustaden.) Sind ei vii keegi minult.
- Vaht** Aga kas ei ytle ta mulle teretulemast?! Kytab, keedab, praeb, irvitab — — —!
- Aino** (rahustaden). Rahustu, panen sulle märja riide pähe, jahutan su palgeid veega, kohendan voodit. (Talitab isa ymber, kastab riide ämbri, jahutab haige pääd.)
- Vaht** (täis kergendust, jõuetult). Aa —! Vesi! Jaa, see on vesi. (Tasa.) Ei, see on armastus. Ta on karastav, rahustav — Ta on januste ja põdejate igatset allikas — imetegu, terveksaam — õndsakssaam! Aino, laps! Ytle, on see vaid vesi?
- Aino** Ja, vesi, isa — äsja kaevust tood.
- Vaht** (mõttein). Vesi. Vesi? — Võib-olla — võib-olla! (Vaikus. Aino silitab isa kätt. Kui ärgaten.) Kellegi käsi! Noor, jahe, sile käsi. Kelle käsi?
- Aino** Minu käsi, isa.
- Vaht** (aeglaselt, kui pyyden mõista). Sinu käsi, sinu käsi — sõrmed, põial — (Tasa.) E-n-n-i? (Arusaamiselle jõuden.) Aa — Aino, see oled sina, Aino!
- Aino** Ja. Sinu Aino.
- Vaht** Aino.
- Aino** Maga isa. Möödub öö. Saad terveks.

- V a h t** Saan ter-veks...! (Ehmunult.) Kes hyidis?
- A i n o** Ei keegi.
- V a h t** Keegi hyidis mind —. Kutsus — —. Ta paneb nyyd katlad kuumendama, keedab, praeb. Kuumad saatanakesed hplevad, karjuvad — karjuvad midagi! Kuuled sa?!
- A i n o** Oo ei! See viirastub vaid. Maga. Ma uuendan su jahutise.
- V a h t** Aino!
- A i n o** (uuendet jahutist otsaesiselle suruden). Ja?
- V a h t** Oled olnud mulle alati hää laps. Juba väikesena rõõmustid mind oma naerusuga. Olid kui väike kadund ema. Oled mulle valgus. Sa aitad mind, oled hoolas kui Enni, su õnnis ema. Meie kodu oled sa kaunistand — —. Minagi olen sind hoidnud armastusen, olen sind söötnud, olen pyydnud kõik teha, et sul hää oleks... (Pisarain.) Kui peaksid sa — peaksid (nutten) — toeta jääma —!
- A i n o** (usutlevalt). Isake, sa ei lähe ju. Pead olema minu man. Tema, kes on Elu, varjab meid, meie kollet.
- V a h t** Võib-olla, võib-olla. Aga yhel päeval tuleb ikkagi minna — hyljata sind. Noorukesena jääd maailma. Tahaksin teada sind kaitstuna, tahaksin näha sind kellegi hoole all —
- A i n o** Aga sa jääd ju minu manu!
- V a h t** Kauaks, kauaks? Oled noor — toeta. Ilm on kuri — usaldamatu. Näeksin sind meeleldi kellegi omana, kes su eest hoolitseb — võib-olla paremini kui mina, kellega — — (ähib) — jällegi see huum pään! — See pole enam minu teha. Vali endale tubli, hää mees. (Valusalt.) Ah, et haigus nii äkki tuli! (Oigab.) Oleme harit ilmast lahutet. Ei kedagi lähedusen! Suren.
- A i n o** Ei! Ei kunagi. (Pyyab isa kaelustada.)
- V a h t** Võõrad, halvad inimesed peatuvad sinu man. Sa oled noor, jõuetu, kaitsetu. S i n a ei vali, valitakse s i n d... (Ohkab.) Sa ei tunne noid mehi. Nad on saatanad. Nad joovastuvad sinu nõrkusest ja jätavad su toeta.

Aino Isa, ole muretu. (Elevusen.) Nad ei puutu minnu... Sest tean, Tema tuleb. Tuleb ning mässib mind oma suurde mantlisse. Hellitleb mind...

Vaht Kes?

Aino (õrnalt). Tema. Ma ei tunne teda. Tean vaid, et ta on. Et ta mind kaitseb, mind armastab.

Vaht Kus on ta?

Aino Ma ei tea. Aga ta tuleb yhel päeval — ja —

Vaht (valusalt). Nad ei tule iial. Nad on saatanad. Nad irvitavad nõrkust ja joovastuvad kaitsetusest. Ja siis ei tule nad iial...

Aino (täis õrnust). Isa, sa oled haige. Jää magama! Möödub öö, saad terveks.

Vaht Mine, mine! Oled noor — — maga (nutab tasa) — kaitseta!

Aino Sul on mind vast vaja!? Ma valvan su man.

Vaht Ei, mine maga, Aino! Tarvitad rahu. Uinu! Ma palun. Jäta mind yksi, katsun — —! (Aino seisab hetke voodi man, laskub siis ohkega oma voodi. Vaikus. Kell tiksus. Vaht oigab tasa.)

Aino Mööduks see hirmus öö! Öudne öö! Synge — (Vaikus.)

Vaht (kui jutustaden eneselle). Lehvise roheline lipp — aastaid. Vahimajake oli siis uus ja vahi õnn oli samuti sünnil ning uus. Ta jõudis tagasi igapäevsest kontrollkäigust ja — maja een seisis ta naine, kaunis ja noor. Uus elu ärkas ta kõrval. Ta imetles naist, kes oli tulnud temaga siia üksindusse, kes oli loobund tsiviliseerit ilma elust ainult armastuse tõttu. Ta jumaldas toda kaunist naist, kes oli peatund siin üksildasen majan, kus ei peatund ykski sant, ykski matkai, ykski rong, kust vaid mööda vuhises rikkust ja viletsust määrat teed — roopail. Yks oli ometi peatund — see oli õnn. Kauaks? — — — Saabusid ristsed ja matused — pea yhel ajal... (Haige oigab.) — See oli öine kiirrong valgustet akendega, mis möödus lennaten ta rohelise laterna eest iga kahekymnenelja tunni järele. Seitseteist aastat hoidis ta naise surmapäevast rohelist lippu, seitseteist aas-

tat kontrollis ta päeviti liini — — —. Ent nyüd on too mees haige, voodin, sonib. — — (Peatus.) — — Ent kas peaks naaber hoolega valvama minu teejagu? (Mõttein.) Varssi tuleb kiirrong... Siis hyppavad tulisädemed õhku ja akna-ruudele, majaesised puud kohisevad hetkeks. — Punased saatanakesed hakkavad hyplema, karjuvad — karjuvad midagi! Kuuled sa —?

Aino (ärgaten). Isa, kellega sa kõneled? Maga ometi! Või tahad vett?

Vaht Sss —! Vedur! ta paiskab aurupilvi liiniäärseisse metsisse, kruus niiskub — — — Varssi kuulen kiirrongi! — (Viskleb rahutult voodin.) Kuule, kuid painduvad roopad! Rattad vuravad — saatanakesed irvitavad ja piiluvad roobastelle. Kui ainult teejagu korras oleks see öö — ainult see öö! (Kui kuulataks midagi, siis hirmul.) Kui õudne „miski“ tulemata jääks! Kui ometi sel ööl meid säästetaks! — Aga miks naeravad saatanakesed? Oo! Nad istuvad raudtee pöörangul! Kuhu nad vaatavad? (Hyppab põlvile ja karjub.) Roobastelle! Roobastelle! Roobas on lahti! Päästke rong! Kiirrong!

Aino (jookseb vahi voodi manu). Mis on, isa? Hyydsid?! Mis on?

Vaht Jumala pärast, palju on kell? Kell! Ruttu, iga pendlitiks lähendab rongi tulekut!

Aino Taevas halasta! Mis on sinul, isa? On sul väga halb? Jahutan su —

Vaht (tahab voodist tulla, tytar tõrjub ta tagasi). Ytle, pead ytlema, palju on kell!

Aino Õudne! Kohe, kohe, ma vaatan. (Vaatab.) Osutid näitavad kolmveerand yhte.

Vaht (haarab pääst kinni). Hilja! Kiirrong on pidurdamatu! Kolmveerand yks! Varssi tuleb ta — ja roopad...! Ta ei tohi hävida! Ei tohi puruneda siin sadandete õnn! Siin, meie lähedusen. Jookse, Aino! Sääl — syyta punane latern — jookse — vaata liini —. Ruttu! Jookse!

Aino Isa, miks? Liin peab ju korras olema. Naaber lubas —

Vaht (järkjärgult ägedamini, siis nutvalt). Ära kõnele vastu! Iga hetk on kallis! Kas ei näe sa neid saatanakesi irvitaman roopal! Kas ei kuule sa mände salalikku sosinat! Mine, jookse! Iga kellatiks on tappev. — Rutta! — Juba kuulen kiirrongi aimamata saatusele vastu tormavat, näen süütud inimnägusid: lapsi, mehi, naisi. Ja sää! — tulisädemein irvitavad põrgukaimud, ning mustan ööni laiutab tiibu keegi suur, must... (Paluvalt.) Halasta inimesi! Olid alati hää, sõnakuulelik laps. Päästa! Sää! — süüta latern — punane —!

Aino (jakki selga tõmmaten). Mul on õudne!

Vaht Roobas naerab, irvitab, kruvid leavad kraavin. Mets on ootel. Ja too nahktiivuline koletis on ootel —! (Ainol.) Rutta pöörangulle, tõsta kõrgele punane latern!

Aino (süüdaten punast laternat). Isa, näe! Ma süütan laterna, lähen välja, teen, kuis soovid! Jooksen. Ainult rahustu. —

Vaht Ei saa ma rahule, kuni saatanakesed irvitavad. Nende its on läbilõikav. S-s-s —! Nad vilistavad hambuta suil — — (Nõrgalt.) Aino.

Aino (laternaga voodi manu astuden). Sul on väga halb, sa jampsid! Jään su juure!

Vaht (kähiseden). Mine, jookse, ära vaeva mind! Kell tiksuh. Kiirrong ryndab. Jookse!
(Aino vangutab pääd, vaatab kella ja ruttab välja. Minut vaikust. Siis tungib läbi sein, mis haige taga, punane valgus.)

Vaht Ta jookseb. Kadund üks king. Tuul on kylm! Vaeseke, — ta jalad punetavad — ta komistab — jookseb edasi! Yhen temaga ruttab aeg ja kiirrong. — Näeb teda rongijuht? Või tunneb ta end minu teejaol nii julgena, et ei heida pilkugi pimedikku? — Hirmus! Roopan on needit saatuse. (Ähkiden.) Oh, et olen seot voodi kylge! Ei saa aidata. Nägematu taob mu pään. Kuum on — kuumem kui veduri katlan! Ainult see öö! See öö veel kannatada, — et — hommikul ärgata õnnelikuna! Panen taas rohelise lipu igaviku

märgina — õnne — lootuste märgina — lehvima. — — Miks vaikite, mehed? Olete uudishimulikud? Näete mu last hingetun jooksun — näete — ja kohisete ükskõikselt! Ja saatanad naeravad oma kelmustyki kordamineku ootel, istuvad roopal ja mõõdavad maad Aino ja kiirrongi vahel. (Mingi valguskiir langeb kellale.) Kell! Kell! Ta ei saabu! Langeb...! Ei. — Tuul rebib ta riided! Ah, ja ikka veel itsitavad põrgukaimud, istuvad veduri katlan ja ootavad kuni aurusammas tõuseb taeva alla rõõmustuden hetkeks lõkkele löönd vabadustundmusest. Raudne kest vajub kokku surijana. Kruvid paisatakse, paisatakse. — — — (Peatub.) Kes ähib raskelt ja ruttu? On's mu tytre kopsud? Ei, too on tugevam! On's mu kuum pää? Ei, too on kuumem! — (Karjuden.) Vedur! Kiirrong! Ta tuleb, kihutab! (Hyppab voodist.) Aino pole veel pöörangul! Tuleb: undavad rattad — paiskab auru, leegitseb tuli ja sööb katelt! Ma kuulen teda läbi mände synges kohina. Näen lapsi syytun unen naeratavat — magab neide, noorimehi õnneliken unelmein —! Aga tuline ajur kihutab käänaku poole — norskab hobusena —. (Näeb kella.) Kell! Minut! Roobas naerab! Rattad vuravad! Aeg! — — (Surub kõrvad kinni.) Ei taha kuulda, näha! Kuis laibuna lamab — õnn! Aino! (Nõrgemalt.) Aino! Aino! (Kell lööb üks.) Saa-bus! (Vaht langeb põrandalle. Kaugusest kõlab veduri vile, — teine kord, pikk vile.) Kus — — kus — olen? (Peatuse järele.) Ei tea. — Mis on syndind? Ei tea. Ei tea yldse midagi, ei oota midagi, olen vaid. On ainult olemine. On pääle olemise veel midagi?! (Paus. Vaht tõuseb, vaarub laua manu.) Mis on syndind? Keegi kõneles äsja, irvitas. Keegi naeris kõledalt; ta on ära läind, saand olematuks. Või ainult läind, et tulla taas? — Tõsi, kuulus vilesid. Kas hädavilesid? Või olid need pääsmishõisked!? — Kumas Aino kätes punane tuli, silmas seda vedurijuht, pani pidurid rõhuma rattaid — — ja need alistusid — — —. Peatus ähkiiv hüglane rynnakun läbi metsi. (Hõisaten.) Ja vabanesid inimesed koletise ähvardavast suust! (Akna man.) Tuled vilguvad (ärevusen) — läheneb inimesi. Nyud jõuavad puude alla. — Kedagi kantakse... Kui Aino peaks...?!

**Mis on Ainoga juhtund? Täevas halasta, mis on juhtund?! —
Või peaks see olema keegi paljuist ohvreist? Purustet liik-
metega — verd nõretav inimkeha! (Kurvameelselt.)
Peab siit majast mööduma kõik?! Önnigi! Önn mis ärkas
Ennin, kustus ja vastsyndinuna ilmus Ainona! On sel tul-
nud lõpp? Kelle saatuslik sõidukava jubib saabumist ja
minekut?!**

(Sammud. Tuppa astub Võõras kanden kätel Ainot, ase-
tab ta voodi ja jääb kõrvale seisma. Tal on lai mantel yll
ja must myts pään. Vaht vangub tytre manu, vaatleb teda
tummalt, pöörab siis pää kysivalt Võõra poole.)

Võõras Ta elab.

Vaht (katab tytart suudlustega ja nutab tasa. Akna taga vilgub
laternaid ja kuulub hääli). **Aino, mu väike Ainoke!**

Võõras Väike kangelane. Me tõstisime ta kätele, kui leidsime
ta liikumata hapra keha hõõguva punase tulukese kõrvalt.
Sadanded pääsenud imetlesid teda — väikest kangelast.

Vaht (õrnalt ja tasa). **Aino, mu väike Ainoke!**

Aino (liigahtub, tõuseb siis istukille ja haarab isa kaela ymbert
kinni ning sosistab võidurõõmsalt). **Ma päästsin nad. Tead
isa — ma kukkusin, aga juba säälpool pöörangut ja vedur
vilistas — pikalt — pikalt —.** (Nagu selle tõenduseks on
kuulda vilesid kaugusest. Aino võõrast nähes.) **Teie...!?**

Võõras (paljutähendavalt). **Mina tulin...!**

Aino (yks käsi isa sylle asetet, teine võõra poole sirutet). **Usku-
sin, teadsin, et kord — tuleb kiirrong — ja hommikul peatub
siin matkai — suuren mantlin —**

Võõras (haarab Aino käe). **Sina!** (Suudleb Aino kätt.) **Sina!**
(Kaks põlvitavat kogu Aino een. Äkki sytib roheline latern.
Aino ja Võõras vaatavad yles. Nende õnnelikud näod on
kummalised sen valgusen.) **Mis on syndind?**

Aino **Jaa, — mis on syndind?** (Kummarduden isa pää kohale.)
**Isake, mu hää haige isake — mjs peab see tähendama, et
roheline latern on syttind?** (Mõlemad kuulatavad. Vaht
on liikumata, pää Aino sylen.)

Võõras Mis ta ytles?

Aino Ma ei tea, ytles ta midagi. Aga mulle kuulus, kui oleks lausut sõna — õnn. (Isale, kes ikkagi liikumata.) Isake, hää isake! See mu kõrval on ju Tema, — mu kallid, kes lubas tulla ja tuli. Kes saab mind hellitlema, kui sa peaksid — — — (Vaikus.) Isake, kuula ometi — — — Hää isake! (Tõstab vahi pää yles, see langeb tagasi sylle. Hetk vaikust. Aino surub pää isa juustele. Võõras on kõigest syndinust tumman hardumusen, paljastab nyd pää. Aino nuuksub tasa.)

Eenriie.

ERNI KESA.

MUSTASAJALINE.

Kaaslase lai turi oli vaevalt tyvede taha kadund, kui Jaagup rahustust tundis. Ärevus, hirmuga segat, vajus mingi fantastilise elukana pikkamisi tema õlgadelle. Tuhat mõtet tormas korraga Jaagupi aiju. Mis synnib praegu väljan, metsa taga? On karistajad ju seal, või tulevad nad praegu. Ta lamas seinä lähedal. Samblatopised olid palkide vahelt välja langend, nii et kylm tuul talle hooti pääle lõõskas. Jaagup puges sygavamalle kasukasse. Läbi kyyni otsaaugu paistis kahvatu kuu. Lamajalle näis kuu raskelt rippuvat, otsegu tahaks ta langeda. Läbi augu paistsid ka mustavad kuuseladvad, metsa lähedust meeletuletaden. Metsan kuulus öökulli huikeid. Jaagup tundis judinaid ihul ja tyhjusetunne valdas teda. Olla nii üksi metsa keskel vanan kyynin, inimese hinge pole lähedal. Oleks siin too teine meeski... Tyki aega lamas ta oimu liigutamata. Siis tõstis vilksasti pää ja kuulatas. Keegi nagu oleks väljas astund! Vahest tagaotsijad? Tulevad, võtavad kinni, veavad välja, käsevad minna. Siis äkki: põmm, ja valmis. Kuid nii hõlpsasti see ei lähe. Ja nad ei tulegi, kes teabki teda siit otsida. Aga kui leiavad siiski tema peiduurka? Kui nad saadaksid ta sunnitööle eluks ajaks. Kuid maha lasevad, uh... Kui paluks neid õige härdasti. Kuid ega seegi aita! Ladi palus ka, aga maha lasksid. Jällegi arvas Jaagup lume krudinat kuulvat, kuid kedagi ei olnud. Ta sundis end rahule, pyydys uinuda, pyydys unustada halbu

aimusi. Kuu paistis lamajalle otse näkku, manaden esile kõikesugu mõtteid. Tahtmatult mõtles Jaagup postimehele. Tookord paistis kuu samuti. Postimees lamas maan, pää verine, lumi ümberringi tallat. Jaagup oli mõelnud, et too nii äkki ei sure. Ega ta nii kõvasti löönudki, kadakase nuiaga oli toksand natuke. Aga mis ta rumal, siis hakkas vastu, annud rahakast kohe kätte. Ja mis tal sest hoida oli, tyhi oli, pagananahk ... Kuid pole viga, postimees ei lausu enam poolt sõnagi. Ja mispärast teda nyyd maha tahetakse lasta? Niisugune äpardus, nagu postimehega võib igale juhtuda. Egas ta meelega ... Jaagup pyydis jällegi magada. Uinuski natukeseks ajaks. Ärgaten koitis nagu vähe. Uni oli olnud täis eabmääraseid kujusid. Mitu korda vangistati teda, mitu korda lasti maha. Siis ilmus postimees verise pää ja tyhja rahakastiga, irvitas ja kadus jälle. Jaagup tõstis pää heintelt ja kuulatas. Eemalt teelt kuulus lõõtspilli yrgamist ja joobnute laulujoru. Aegajalt kostis kõrtsilaulude katkeid.

„Pani aga kana kammitsasse,
Kukel' kuljus' kõrva ääre,“

kajas teelt. Kes võisid need lauljad kyll olla. Kyllap vast mõned mustasajalised, kes kinnivõtjaist veel midagi ei tea. Vististi mõnda viinakööki „soomustand“.

Äkki ehmus Jaagup. Ants polnud ju veel tagasi. Kinni võet, võib olla maha last. Võib olla, läks koju ja võib veel tulla. Kuid pahad aimused ei tahtnud Jaagupi väsind pääs haihtuda. Läbi ukse-augu paistis punetav idaserv, muutudes heledamaks, heledamaks. Isegi kyynin läks vähehaaval valgemaks. Ent valguse kasvamisega kasvas Jaagupi hirm. Antsu ei ilmund ega ilmund. Võib olla, olid karistajad juba seal, võtsid ta kinni, piinasid teda, nõudsid Jaagupigi asukohta. Ja Antsul polnud midagi teha, ytles. Nad tulevad hulgakesi, jäävad tyki maad eemalle seisma. Vagusi olles võiks Jaagup kyyni kuulda lume krudinat, kuid ta ei saa midagi teha, kuhugi minna. Siis võiks kuulda paari sõna, mille peale mehed harvenevad piirama kyyni. Paar meest tulevad teda vangistama. Ilmub ukse piida tagant pyssitikk, pyss, kaks sinelikäist, mehe pää. Jaagup surus pyssi omale ligemalle. Aga mis aitab pyss, yheraudne, otsastlaetav haavlipyss. Laseb. Teisi mehi veel kyll, kuigi yhe tabaks. Kinnivõtjad taganevad algusen. Sealsaman liginevad, panevad kyyni

tossama. Kypse siis! Uus hirm valdas Jaagupi. Tal oli tunne, nagu seisaks ju ymber kyyni rida halle kogusid. Teman tärkas mõte siit põgeneda. Läheb kuhugi suurde metsa. Kuid niisama ruttu kui tulnud, kadus see kavatsus Jaagupi pääst. Tuleb ju minna yle lagedate väljade, yle heinamaade, teede, rahvarikaste kohtade. Hõlpsamini kui siin, võidaks teda säääl tabada! Jaagub tõstis vilksasti pää. „Pauk!“ lendas läbi ta aju, „pyssi pauk!“ Nii tume ja mahe hommiku vaikusen, kajaden metsast, puutyvede vahelt, kuhu Ants viimati oli kadund. Jaagup mõistis korruga olukorda. Hirmu- huumast segane pää oli selgind. Endised mõtted olid korruga kadund. Nende asemelle tekkis uus, täiten yrgjõuliselt kogu Jaagupi olemuse. Antsu ei ole enam, Antsust on jäänd vaid elutu kest kummulil lumele kuhugi metsaserva! Rinnast niriseb sooja, auravat verd kylmale lumele. Natuke eemal on onn, lossivajund, õlgkatusega, armetu. Onni ees seisab sasipäine vanaeit ja paljasääreline poiss. Uluden jooksevad nad laiba juure, laskuvad põlvili lumme, katsuvad seda, raputavad ning nutavad, nutavad... Meeletu hirm haaras Jaagupit rinnust ning raputas halastamatult. „Esimene oli Ladi, teine Ants, nyud on kord sinu käes,“ ytles sisemine hääl. Meeletus hirmujaburduses ronis Jaagup uksele, hirmust ebamäärane nagu elustund karikatuur. Silmad olid pärani valla, hambad plak- susid, põlved värisesid. Metsa tagant tõusis suits vaiksen hommiku- õhun kõrgele. Ning sedagi mõistis Jaagup esimesel silmapilgul. Tõstis haiglased silmad yles ning mõistis: karistajad on syydand käesoendamiseks Antsu hurtsiku põlluserval. Nyud varssi liiguvad nad edesi, metsateed vana heinakyyni juure, juhiti Antsu jälgist. Ei mõelnud Jaagup enam põgeneda. Kunagi ei olnud Jaagup fatalist, ilmaki ei uskund ennustusi. Nyud tundis aga selgesti, et talle saatus ette määrat. Rahulikult läks vastu otsale. Arveti vaid tahtis veel teha, arveti eluga. Mis oli ta elus hääd teind? Kohkus, polnud kunagi seda mõelnud. Nyud kofraga leidis ainult halba, halba, ei midagi hääd. Varesti roaks vaid kõlbab niisugune inimene. Oleks ta olnud sotsialist, võitleja rõhut kaasinimeste, kaaskannatajate, töö- liste eest. Siis oleks ta tahtnud vähemalt hääd teha ja oleks võind seista uhkelt mahalaskjate een hyuden: „Elagu rõhutud, elagu nihi- listid, elagu vabadusvõitlejad. Ja kui tapetakse mehed, siis elagu nende pojad ja võidelgu, võidelgu!“ Kuid seda ei võiti ta ytelda, sest ta oli vaid röövel, lihtne röövel sotsialisti katte all. Ei olnud võidel-

nud teiste eest, vaid enese egoismi eest. Et saada rahu, vara, mis oli talle olnud nii kättesaamatu lapsepõlvest saadik, tappis posti-mehe ja hakkas siis mustasajaliseks. Nende hulgas tappis ta teisigi inimesi... Kui ta ytleks surren, nagu iga õige ristiinimene, „isa, sinu kätte annan ma oma vaimu!“, siis oleks see Jumala teotamine. Enne surma ta seda igatahes ei tahtnud. Olgugi, et ei olnud mõelnud elus pea kunagi Jumalalle, kartis ta ometi praegu teda. Korruga tuli Jaagupille kange iha kellelegi veel enne surma hädad teha. Kuid mis võis temasugune põgenik! Vara tal enam ei olnud, mille oleks pärandand vaestele, või tema vangistajaile, kes on vast hädad ristiinimesed. Äkki sai Jaagup mõtte: kinnivõtjad peavad tema hukkama, kuid Jaagup teeb seda ise. Ta rahustus kavatsusest, tõusis uksepakult, et veel ringi vaadata. Heinamaalapike ymber kyyni oli laitmatult valge, kuusik roheline, taevastinahall, kaldudes idast siniseks. Kõik tuttav, ammu näht. Ainuke iseärasus, et ta praegu viimast korda vaatas. Ilmus päikeseveer, punasid kuuseladvad ja kyynihari. Jaagup taandus kyyni hakates harutama kaelast pikka, halli salli. Jaagup tegi sellest silmuse, võttis siis sarikast kinni, ronis pennile ning kinnitas teise otsa selle külge. Natuke aega istus ta mõttein ja kõigutas jalgu. Siis pistis pea pikkamisi silmusesse ja libistas enese pennilt. „Kurat,“ pitsitas ta vaevaga läbi hammaste, kui sall ta kaela kinni nõõris.

„Kurat“ oli sõna, millega lahkus Jaagup elust. Ei mingit lauset piiblist, ei viisakat ilmaga jumalagajättu ega ilusat sõna — ta oli ju vaid röövel. Keha viskles paar korda abitult, siis seisatus, vajus longu. Silmad rullusid pikkamisi jälle lahti, läksid pungi, tahten nagu pealuust välja tungida. Nägu muutus pikkamisi siniseks. Suu avanes, huuled paljastasid hambaid ning must keel langes yle hammaste... Kuskiit lendas sasisulgne vares, laskus ukse pakule, käänas pää viltu ja sihtis rippujat. Vaatas, vaatas ja äkki, ei tea, kuidas see tuli, vaakus ta nälgind hääle korda kolm...

Ado Tubli (linoollõige).

KAKS LAASTU.

MU TUBA.

See mu hubane toake. Alles siin tunnen end hetkeks rahulikuna, olles kui kaugel, rännakult saabund. Miski reisiväsimus lasub mu kehas. Aga see väsimus annab aset rõõmsale kodutundmuselle, kui silmitsen noid pilte seinal, mida kunagi ise olen maalind, püüdes valada neisse elamusi. Ja kui mu pilk peatub lamesil, mis üle tõmmat tumepunase riidega, valgub minnu taas see tundmus, milles viibisin sageli, kui väsind tööst lamasin ta meeldivas pehmuses. Iga pildiraamiga mu toas on seot mälestusi ja tundmusi. Mäletan, kui asetasin neid kord siia, kord teisele seinal, kuidas vahetasin neis pilte. Ma polnud kunagi seadeldusega rahul. Möödusid päevad, möödusid nädalad, uuesti asetasin neid teisale, vahetasin nende sisu taas. Ja siis mu kirjutuslaud ühes tooliga, mis alati ta ees. Ma ei tea tõesti, vist on selles lauas osa minust enesest. Kui sageli olen istund tema taga, koormat muredest. Laskusin siis ta najale, tarvitasin tema tuge, et puistata omi tundmusi mu südamesõbrale — päevikulle. Ja laegas selles lauas, see oli ta süda. Ta varjas saladusi kui iga teinegi süda. Milline hirm oli, teda kord lukustamata unustand! Oli tunne, et paljastan oma lemmiku, labastan ta harilikuks lauaks.

Mul on toas veel palju sõpru, kuid armsamaist olen kirjutand. Vaikne on mu toas. Rõõmsalt pragisev tuligi ahjus on mu lemmik, keda ei ohverdaks nüüd miski hinna eest. On ju mugav olla sooja rõõmsa seltsilisega, kui väljas külm on kiskund maa kipra, kui veele tõmbund vägivaldne jääkate, mis inimeste tallates murdub kristallklaasina.

On kena tunda neid meeleolusid, mis valdavad mind istudes laua taga, töötades, liikudes kõikjal toas.

MU SÕBER.

Tahaksin kellelegi anda osa omi muresid, rõõme; tahaksin, et oleks keegi teine „mina“, kellele võiksin pühendada omi elamusi, ilutsusi. Ja kurjad mõttevood ning pahad tuuled mu mõttemerel, need peletaksin põhjamaa metsade külmusse. Aga sina, mu

vihk helgelt läikiva paberiga mu laua laekas, oled mu sõber. Usaldan enda sinule. Sina oled lemmik mu toas, sind eelistan tavalisist sõbrustki. Sul pole neid omadusi, mida põlgan teistes. Aga sa ei ela, mu sõber. Ma ei näe sind kunagi liikumas ega naeratamas. Seegipärast oled mu sõber, kui istun kahvatus lambivalguses, lehitse su helgeltläikivaid lehti. Kõik näib siis imelikult rõõmsana. Isegi sullepää mu käes, tintki sulle ja pudelikeses siravad täis rõõmutuld.

Mõned su lehed on külvat rahutute ridadega. Sa jutustad neis enesest; sa hoovad värskust ja elurõõmu; sa ei seo end valega kui tavalised sõbrad; sa lamad neitsina mu ees. Oled häbelikult arg. Ei usalda vist mindki, kui avan sinu, kui loen su ridu, miski nagu käsib sind sulguda taas. Ma ei taha sind paljastada, täiskirjutet leheküljed nendega seot mälestustega jätan kuskile kaugusse. Avan uue, puhta, helgelt läikiva lehekülje ning kirjutan taas.

ALEKSIS.

ENESEALGATUSIST.

Meil, realistidel, puudub organisatsioon, kus oleksime seot kogu õpilaskonnaga. Meil vaid töötab seitsmendat aastat Õppurite Yhing, mis on kogu aktiivsete õpilaste koondiseks.

Yhingul on sel õppeaastal 160 liiget. Yhing on praegu keskoht, mille ymber on koondund kaheksa ringi ja lugemislauad.

Lugemislauas on saadaval tähtsamad kodumaa ajalehed ja ajakirjad. Lugemislauad on avat kella 5—7 p. l. Osavõtt lugemislauast vaba kogu õpilaskonnale.

Ringid jagunevad järgmiselt: foto-, spordi-, loodusteaduse-, male-, muusika-, ,vaidluse-, karskuse- ja taidering. Iga ring on syvend oma alale vastavalt tegevusse.

Fotoring korraldas fotokursuse, millest osavõtt oli hulgaline. Kursustel käsitleti nii teoreetiliselt kui ka praktiliselt fotografeerimist, tutvustati yhtlasi ka kõige moodsamate fotografeerimisviisidega ja -abinõudega. Ringil on olnud igal nädalal harjutusetunnid.

Spordiring on tagajärjerikkalt töötand mitme osakonnaga, on korraldand klassidevahelisi võistlusi ning on osa võtnud koolidevahelisi võistlusi.

Looduseteadusering on harrastand kõiki loodusevalla kysimusi. Eriti on teatsend keemia, füüsika ja looduseteaduse tööryhm.

Malering on oma esindajate kaudu osa võtnud keskkoolidevahelisist ning ülemaalisist maleturniirest, on korraldand hääde tagajärjedega liigete omavahelisi turniire. Igal nädalal on maleringil harjutusetunnid.

Muusikaring on noor ning pole veel omandand kindlat kaju. Praegu on olemas puhkpillide ja sinfoonia-orkester, loomisel viulukvartett ja laulukoor.

Vaidluseringi eriliseks ylesandeks on vaidlusekoosolekute korraldamine kogu koolile. Vaidluseteemid on valit väga mitmekestelt aladelt. Eriti tuleks nimetada kultuurikysimust, millest on refereerit rahvuse-, hõimu- ja inimsookultuuri seisukohalt. Vaidluseteemide käsitlel ei ole keeland õpetajad oma kaasabi, mille eest ring on väga tänulik neile.

Karskuseringi juures teotseb karskuse õpiring, valmistades keskastme karskuseeksami vastu. Korraldati võistlusekirjutusteemile: „Mis ma mõtlesin joobnut nähes“. Osavõtt sellest oli elav. Ligemaid tulemusi praegu ei saa märkida, kuna toimkond veel tööd pole lõpetand.

Taidering on pidand referaat- ning harjutusekoosolekuid.

Praegu on asutamisel humanitaarring.

Yhingul, samuti igal ringil, on oma raamatu- ja õppeabinõudekogu. Veebruari lõpus korraldas Yhing peo, mis hästi korda läks.

Väljaspool Yhingut tegutseb energiliselt raadioring ja võimaldab iga reede õhtul raadiokontserte kuulata. Ring töötab oma konstrueerit aparaatidega. Raadioring on leidnud sooja poolehoidu õpilakonnas.

Viljarikkalt töötab ka läinud aasta oktoobrikuus asutet õpilaskooperatiiv. Kooperatiivi läbimyyk ulatub kaugelt yle sajatuhande marga.

Kooli juures intensiivselt tegutsevad veel noorseppade ning kaitsemaleva ryhmad.

Võib rahul olla õpilaskonna enesealgatustega, olgugi et tegutsemises kohati rohkem tuleks luua systeemi ja läheks tarvis enam järjekindlat tööd.

Sisu:

Rännaten, rynnaten	Elmar Eeristo.
Pellur	Leo Urm.
Hyljatu	Elmar Eeristo.
Agulitänavalt	Ado Tubli.
Kaks luuletust	Aleks Hinno.
Märtyyriium	Elmar Eeristo.
Viimne kohustus. Dramaatileine pala . . .	Bruno Pärli.
Mustasajaline	Erni Kesa.
Kaks laastu	Uudo Unt.
Enesealgatusist	Aleksis

Kaas Kaljo Bergmann'ilt.

Illustratsioonid Ado Tubli'lt, Kaljo Bergmann'ilt.

Toimetus avaldab tänu pr. O t t a s'elle albumi korraldamisel antud nõuannetest.

-03

63-58 (6)